

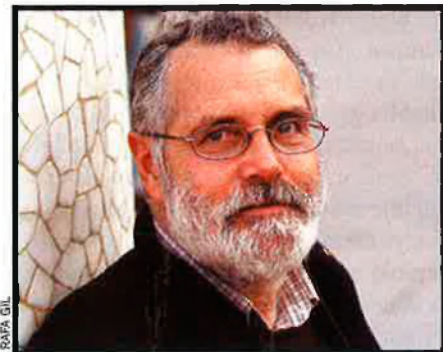
Fernando Sendra (Pego, 1951) ha documentat al voltant de dos-cents molins hidràulics del País Valencià. La seua afició al patrimoni de la cultura valenciana de l'aigua el va portar a obtenir el segon premi Bernat Capó Bancaixa, l'any 2000, amb l'estudi de la molinaria de la Safor. L'autor de 'Passeig pels molins d'aigua de la Safor' (Edicions del Bullent) lamenta haver de limitar-se a "fer testimoni de construccions que s'estan perdent quan són tan importants i encara es poden protegir i recuperar".

Un passeig de molins d'aigua

La destrucció accelerada de les sé-ques i camps valencians, resultat de l'abandonament de conreus juntament amb l'expansió urbanística, ha fet brollar un destacable interès pel patrimoni hidràulic. Els vells molins, una de les construccions d'enginyeria més defensades, i la publicació de l'obra *Passeig pels molins d'aigua de la Safor*, de Fernando Sendra, n'és una mostra recent.

L'afició ha empès Sendra –doctor en químiques i professor del departament de física aplicada de la Universitat Politècnica de Gandia– a recollir la memòria de la cultura popular valenciana mitjançant les empremtes dels molins, els edificis cívics i eclesiàstics, els rellotges de sol, els plafons, canalons o picaportes. Fascinat per la tecnologia i l'arquitectura dels molins, assegura que la seua maquinària “no s'ha superat ni ha canviat, només ha evolucionat. La base és el moviment de la roda per tal de fer farina, sucre, triturar marbre o serrar”. Després de publicar *Molins d'aigua de la Vall d'Albaida*, *Molins hidràulics de la Marina Alta*, *Plafons ceràmics devocionals a la Marina Alta* i *El conreu de l'arròs a la marjal de Pego-Oliva*, Fernando Sendra va guanyar la segona convocatòria del premi Bernat Capó de Bancaixa, l'any 2000, amb la seua investigació dels molins de la Safor, la qual ha estat publicada per Edicions Bullent.

L'obra conté una introducció històrica sobre la molinaria de la Safor –regada pels rius Vernissa i Serpis– i els conflictes entre el molí i els llauradors, alhora que tracta aspectes sobre el funcionament i afegeix un glossari propi, toponímia i refranys. “Ofereix la memòria gràfica de l'existència dels molins, un procés tecnològic de l'única indústria d'abans de Crist que ha ajudat les persones. L'enginyeria aplicada a la vida domèstica”, destaca l'autor. El llibre inclou sis rutes turístiques per fer-les a peu o amb bicicleta.

RAFA DÍ

Els molins de la Safor (se'n recullen 62) es caracteritzen per la manca de base d'acumulació, a excepció dels d'un extrem de la comarca, mentre que solen tindre dos cups. A més a més, en èpoques anteriors havien estat els trapitjos de sucre de la canyamel. Avui la situació dels molins és decadent, “estan molt deteriorats i només en queden alguns, encara que quatre o cinc s'han restaurat per convertir-se, per exemple, en restaurant, com és el cas del molí de Canyar”, comenta. L'aigua, a més de determinar la supervivència, és un factor de producció clau per al rendiment econòmic, i els molins “són el germen de la indústria, com és el cas del lleixiu Las dos palmas i l'Electroquímica del Serpis en la Safor”.

Fernando Sendra lamenta que la seua tasca “es limite a donar testimoni del patrimoni, quan caldria recuperar-lo, perquè és una base cultural”. Aquest desig el comparteix amb els membres de l'Associació Valenciana d'Amics dels Molins, creada el 1998.

De fet, el catedràtic de geografia Vicenç M. Rosselló planteja a la introducció de *Passeig pels molins d'aigua de la Safor*: “Gerents de la cosa pública, autoritats ministerials, legisladors o jutges, seria massa demanar que defenguem un patrimoni tan ric com ignorat?”

Maria Josep Picó